

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) เพื่อศึกษาการรับรู้ความสามารถของมารดาในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรวัยทารก การรับรู้ของมารดาเกี่ยวกับความต้องการของบุตร พฤติกรรมมารดาในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรวัยทารก และปัจจัยทำนายพฤติกรรมมารดาในการเลี้ยงดูบุตร

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นมารดาที่เลี้ยงดูบุตรวัยทารกอายุ 4-12 เดือน พานบุตรมารับบริการสุขภาพที่คลินิกสุขภาพเด็กดี ที่โรงพยาบาลของรัฐบาล ในจังหวัดพัทลุง คือ โรงพยาบาลพัทลุง และโรงพยาบาลป่าพะยอม จำนวน 140 ราย โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นแบบเจาะจง (purposive sampling) ตามคุณสมบัติที่กำหนด คือ มีบุตรอายุอยู่ระหว่าง 4 เดือน ถึง 12 เดือน สามารถฟังคำถามได้เข้าใจและ/หรืออ่านออก เขียนได้ และยินดีให้ความร่วมมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเอง ตามกรอบแนวคิดสภาวะความต้องการพื้นฐานและบริการสำหรับเด็กและเยาวชน (สพด.) (คณะอนุกรรมการเฉพาะกิจกำหนดสภาวะความต้องการพื้นฐานและบริการสำหรับเด็กและเยาวชนและสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ, 2533) ซึ่งประกอบด้วย 4 ชุด คือ ชุดที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของบุตรและมารดา ชุดที่ 2 แบบสอบถามการรับรู้ความสามารถของมารดา ชุดที่ 3 แบบสอบถามการรับรู้ของมารดาเกี่ยวกับความต้องการของบุตร และชุดที่ 4 แบบสอบถามพฤติกรรมของมารดาในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรวัยทารก ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความตรงของเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิทางการแพทย์และพยาบาลจำนวน 3 ท่าน ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะนำมาปรับปรุง และตรวจสอบความเที่ยงของเครื่องมือชุดที่ 2-4 โดยทดลองใช้กับมารดาที่เลี้ยงดูบุตรวัยทารกอายุ 4-12 เดือน พานบุตรมารับบริการสุขภาพที่คลินิกสุขภาพเด็กดี จำนวน 20 ราย คำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาคของแบบสอบถามการรับรู้ความสามารถของมารดา แบบสอบถามการรับรู้ของมารดาเกี่ยวกับความต้องการของบุตร และแบบสอบถามพฤติกรรมการเลี้ยงดูบุตรของมารดาเท่ากับ 0.90, 0.91 และ 0.91 ตามลำดับ ประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS/PC⁺ (Statistical Package for the Social Science /Personal Computer Plus for Windows) version 11.5 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ด้วยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน หาค่าความสัมพันธ์โดยการหาค่า

สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และวิเคราะห์หาอำนาจในการทำนายพฤติกรรมของมารดาในการเลี้ยงดูบุตร โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอ (stepwise multiple regression)

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของบุตรและมารดา

ข้อมูลส่วนบุคคลของบุตร ส่วนใหญ่มีบุตรเป็นเพศชาย (ร้อยละ 57.9) อายุอยู่ในช่วง 4-6 เดือน มากที่สุด (ร้อยละ 37.9) อายุเฉลี่ยของบุตรเท่ากับ 6.9 เดือน ($SD = 2.54$) ส่วนใหญ่บุตรมีน้ำหนักตามเกณฑ์ (ร้อยละ 64.3) มีส่วนสูงตามเกณฑ์ (ร้อยละ 72.1) ส่วนใหญ่เป็นบุตรคนที่สอง (ร้อยละ 45.0) ได้รับวัคซีนครบตามวัย (ร้อยละ 95.0) มีประวัติการเจ็บป่วยในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา (ร้อยละ 54.3) โดยเจ็บป่วยด้วยโรคไข้หวัดมากที่สุด (ร้อยละ 65.3)

ข้อมูลส่วนบุคคลของมารดา มารดามีอายุอยู่ในช่วงระหว่าง 25 ปี 1 วัน - 35 ปี มากที่สุด (ร้อยละ 58.6) อายุเฉลี่ย 28.9 ปี ($SD = 5.90$) นับถือศาสนาพุทธ (ร้อยละ 92.1) การศึกษาสูงสุดอยู่ในระดับมัธยมศึกษา (ร้อยละ 32.1) ประกอบอาชีพแม่บ้าน (ร้อยละ 40.0) มีรายได้ของครอบครัวอยู่ในช่วง 5,001-10,000 บาทต่อเดือน มากที่สุด (ร้อยละ 32.1) ลักษณะของครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยว (ร้อยละ 54.3) ส่วนใหญ่เคยมีประสบการณ์ในการเลี้ยงดูบุตรวัยทารกมาก่อน (ร้อยละ 68.6) เลี้ยงบุตรด้วยนมแม่และนมผสม (ร้อยละ 52.1) เลี้ยงบุตรด้วยนมแม่ (ร้อยละ 47.9) มีค่าเฉลี่ยของระยะเวลาในการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาเท่ากับ 5.49 เดือน ให้อาหารเสริมเมื่อบุตรมีอายุอยู่ในช่วง 3 เดือน 1 วัน - 4 เดือน มากที่สุด (ร้อยละ 50.8) เริ่มให้อาหารเสริมเมื่อบุตรอายุเฉลี่ย 3.9 เดือน ($SD = 1.59$)

2. มารดามีการรับรู้ความสามารถในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรวัยทารกโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ความสามารถด้านความแข็งแรงของร่างกาย การเล่นและการออกกำลังกาย และการพักผ่อนมากที่สุด และด้านน้อยที่สุดคือ ด้านวัฒนธรรม

3. มารดามีการรับรู้เกี่ยวกับความต้องการของบุตรโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยมารดามีการรับรู้เกี่ยวกับความต้องการของบุตรด้านความแข็งแรงของร่างกาย การเล่นและการออกกำลังกาย และการพักผ่อนมากที่สุด และด้านน้อยที่สุดคือ ด้านวัฒนธรรม

4. มารดามีพฤติกรรมในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรวัยทารกโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรวัยทารกด้านความแข็งแรงของร่างกาย การเล่นและการออกกำลังกาย และการพักผ่อนสูงสุด

และด้านที่ต่ำสุด คือ ด้านวัฒนธรรม

5. การรับรู้ความสามารถของมารดา และการรับรู้ของมารดาเกี่ยวกับความต้องการของบุตรมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมของมารดาในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรวัยทารกในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .678, p < 0.01$; $r = .503, p < 0.01$) ตามลำดับ และลักษณะของครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมของมารดาในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรวัยทารกในระดับต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = -.180, p < 0.05$) ส่วนอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ของครอบครัว และประสบการณ์ในการเลี้ยงดูบุตร ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของมารดาในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรวัยทารก

6. การรับรู้ความสามารถของมารดา และลักษณะของครอบครัว สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมของมารดาในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรวัยทารกได้ร้อยละ 46.9 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ [$F(2, 132) = 60.216, p < 0.001$] และมีค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ .668 ($t = 10.594, p < 0.001$) และ $-.132$ ($t = -2.099, p = 0.038$) ตามลำดับ ส่วนการรับรู้ของมารดาเกี่ยวกับความต้องการของบุตร อายุ ศาสนา ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ของครอบครัว และประสบการณ์ในการเลี้ยงดูบุตรไม่สามารถทำนายพฤติกรรมของมารดาในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรวัยทารกได้

ข้อจำกัดในการทำวิจัย

เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามีบุตรอายุอยู่ระหว่าง 4-12 เดือน การพัฒนาข้อคำถามเกี่ยวกับการเลี้ยงดูให้เหมาะสมกับทุกอายุ เป็นข้อจำกัด เช่น พฤติกรรมการเลี้ยงดูของมารดาเพื่อส่งเสริมด้านวัฒนธรรมในเด็กอายุ 4 เดือน เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ด้านการปฏิบัติการพยาบาล จากผลการศึกษา พบว่า

การรับรู้ความสามารถของมารดา และลักษณะของครอบครัวสามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมของมารดาในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรวัยทารก พยาบาลควรเพิ่มการรับรู้ความสามารถของมารดาในการเลี้ยงดูบุตร โดยเฉพาะมารดาที่มีบุตรคนแรก โดยการ

1. ให้ความรู้หรือคำแนะนำมารดาเกี่ยวกับความต้องการของบุตรวัยทารก และแนวทางการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตร รวมถึงการจัดกิจกรรมฝึกอบรมเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรโดยผ่าน

สื่อต่างๆ เช่น คู่มือหรือเอกสารอย่างทั่วถึงและสม่ำเสมอ

2. สอนมารดาให้มีทักษะการเลี้ยงดูเด็ก โดยการสาธิต เช่น การอาบน้ำเด็ก

3. ให้มารดาหลังคลอดมีโอกาสฝึกปฏิบัติกิจกรรมการเลี้ยงดู ก่อนกลับบ้านในการทำความเข้าใจของช่องปาก วิธีการลงน้ำหนักและส่วนสูงในสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก ตลอดจนการแปลผล

ด้านการศึกษา

ในรายวิชาการพยาบาลกุมารเวชศาสตร์ เนื้อหาเกี่ยวกับการพยาบาลทารก ควรเพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับวิธีการเพิ่มการรับรู้ความสามารถของมารดาในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรวัยทารก และในวิชาฝึกปฏิบัติควรมุ่งประเด็นการประเมินการรับรู้ความสามารถเกี่ยวกับการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานของบุตร เพื่อจะได้นำมาวางแผนในการเพิ่มศักยภาพของมารดาในการรับรู้ความสามารถของตนเองได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรพัฒนาแบบสอบถามแบบสอบถามการเลี้ยงดูบุตรที่แบ่งเป็นช่วงอายุ เช่น อายุ 4-6 เดือน, อายุ 7-9 เดือน, อายุ 10-12 เดือน เพื่อช่วยให้ข้อคำถามครอบคลุมหรือเหมาะสมกับช่วงอายุเด็กมากขึ้น

2. ควรมีศึกษาพฤติกรรมในการเลี้ยงดูบุตรของมารดาในชุมชน เพื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มที่พบบุตรมารับบริการที่โรงพยาบาล

3. ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยอื่นๆ ที่อาจมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมารดาในการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของบุตรวัยทารก เช่น ภาวะสุขภาพของบุตร ความเชื่อเกี่ยวกับการเลี้ยงดู เป็นต้น

4. ควรศึกษาพฤติกรรมในการเลี้ยงดูบุตรของมารดาในเด็กป่วย เพื่อเปรียบเทียบกับ การเลี้ยงดูของมารดาในเด็กปกติ